

Дидактика технологічної освіти та методика трудового навчання

(технічні види праці, основна та старша школа)

Підготував:

Вдовченко Віктор Володимирович,

доктор філософії в галузі дизайну, старший науковий співробітник
відділу технологічної освіти Інституту педагогіки НАПН України
вчитель вищої категорії, вчитель-методист,
член Національної спілки дизайнерів України

Зміст слайд-презентації

- Основи педагогічної технології розвивального навчання в освітній галузі «Технології»
- Методичні рекомендації для підготовки уроків (занять) з трудового навчання у 5-9, 10-11 класах за педагогічною технологією розвивального навчання.
- Підготовка до уроків (занять) за видами методичної діяльності вчителя.
- Методичні поради для розробки уроку (заняття) з трудового навчання у 5-9 класах, з технології у 10-11 класах
- Структури основних типів уроків (занять)
- Зразки структури оформлення план-конспекту уроку (заняття).
- Підготовка вчителя трудового навчання (технології) за різними типами уроків (занять) з трудового навчання у 5-9 класах, технології у 10-11 класах
- Відмінності та особливості професійного і навчального проектування.
- Структура навчального проекту для 5-9, 10-11 класів.
- Схема розподілу навчального матеріалу (технічні види праці)
- Перелік варіативних модулів для 5-6, 7-8, 9 класів (технічні види праці) за чинною програмою
- Тематичне планування. 5-9 класи (технічні види праці)
- Зразок тексту для оформлення титульної сторінки календарно-тематичного плану
- Зразок розділу календарно-тематичного планування. 6 клас. Технічні види праці.
- Зразок план-конспекту з технології, 10 клас

1. Основи педагогічної технології розвивального навчання в освітній галузі «Технології».

- Педагогічна технологія розвивального навчання в освітній галузі «Технології», базується на психолого-педагогічному виявленні та застосуванні індивідуальної обдарованості учнів загальноосвітньої школи, буде продемонстрована нами у формі уроку (заняття), як один із основних методів організації навчально-пізнавальної діяльності під час вивчення учнями трудового навчання у 5-9 класах, технології у 10-11 класах. Урок (заняття), як планомірна, чітко визначена за часом та місцем послідовність проходження етапів навчального процесу, забезпечує його якість та ефективність, оптимальний розвиток кожного учня. Поняття «навчально-виховний процес» охоплює взаємодію учителя і учня.
- Успіхи в навчанні та вихованні учнів значною мірою залежать від учителя, його здатності творчо розв'язувати психолого-педагогічні та дидактичні завдання з допомогою сучасних інноваційних методів навчання. Розвиток майстерності вчителя відбувається не завдяки збільшенню кількості методичних посібників і активному застосуванню ним готових розробок уроків (занять) – репродуктивний рівень, а завдяки творчому розвитку сучасної теорії навчання (дидактики) у технологічній освіті зі підвищення психолого-педагогічної підготовки педагога – творчий рівень. Технологія розвивального навчання розв'язує одну із важливих проблем сучасної дидактики технологічної освіти – вдосконалення та пошук нових форм і методів трудового навчання у 5-9 класах, технології у 10-11 класах. Педагогічна технологія охоплює комплексно основні функції навчально-виховного процесу: освітню, розвиваючу, виховну.
- *Навчальні завдання уроку, заняття:*
- забезпечити засвоєння (повторення, закріплення, застосування) термінів, понять, теоретичного матеріалу трудового навчання, технології;
- сформувані вміння переводити знання в пізнавальну або практичну дію – навчально-пізнавальні вміння, навички, компетентності;
- сформувані компетентності з художньо-проектної та проектно-технологічної діяльності, художньо-технічної творчості.

2. Методичні рекомендації для підготовки уроків (занять) з трудового навчання у 5-9 класах, технології у 10-11 класах за педагогічною технологією розвивального навчання

ПАМ'ЯТКА

- Урок (заняття) спрямовані на високі кінцеві результати, на підвищення якості й ефективності навчання, на всебічний розвиток особистості учня середньої школи.
- Інноваційна педагогічна технологія розвивального навчання передбачає комфортність вчителя й учнів у системі їхньої взаємодії, яка будується на основі співробітництва.
- Переважання в процесі навчально-пізнавальної діяльності діалогічного стилю спілкування «учитель-учень», «учень-учитель»; «учень-учень».
- Побудова уроку (заняття) на основі врахування в компонентах педагогічних умов (змісті, методиці, організаційних формах, предметно-розвивальному середовищі): програмних вимог, можливостей та творчого потенціалу вчителя, учнів.
- Чіткість дидактичної схеми типу уроку (заняття): засвоєння нових знань, формування умінь і навичок; застосування знань, умінь і навичок; узагальнення та систематизація знань умінь та навичок; перевірка знань, умінь і навичок; комбінований.
- Комплексне вирішення завдань навчання, розвитку, виховання.
- Підвищення ефективності, продуктивності уроку (заняття) завдяки раціональній структурі, яка відповідає дидактичному призначенню.
- Застосування на уроці (занятті) різноманітних форм, методів, засобів навчання, методик, сучасного предметно-розвивального середовища.
- Застосування вітчизняних, зарубіжних інноваційних технологій навчання, власних авторських педагогічних технологій викладання.
- Використання активних організаційних форм проведення уроку (заняття).
- Організація та використання особистісно-зорієнтованого предметно-розвивального середовища.
- Забезпечення міжпредметних зв'язків: на рівні вербальної та візуальної інформації; на рівні тактильної кінестетичної інформації, в процесі виконання міжпредметних особистісно-зорієнтованих творчих проєктів.
- Здійснення диференціації та індивідуалізації навчальної діяльності учнів.
- Педагогічне керівництво навчально-пізнавальною діяльністю учнів.
- Створення належних матеріальних, морально-психологічних, гігієнічних, естетичних умов для особисто-зорієнтованої навчально-пізнавальної діяльності учнів.
- Урок (заняття) проводиться за затвердженим календарно-тематичним планом.
- Розвивати художньо-образне мислення, активність учнів, навчати їх різним прийомам творчого та критичного мислення.
- Забезпечувати міцне засвоєння основного, функціонального та особистісно привабливого матеріалу на уроці (занятті).
- Навчати учнів поповнювати свої знання самостійно, за інноваційним методом, з фіксацією результатів у портфоліо, як технології збору і аналізу інформації.
- Формувати науково-технічний світогляд, необхідність і вміння діяти у відповідності з ним.
- Розвивати в учнів: спостережливість, ініціативу, потребу в творчій діяльності, вміння діяти в нестандартних умовах.
- Формувати в учнів інтелектуальні риси людини сучасного суспільства, з орієнтацією на міжнародну інтеграцію.
- Знайомити учнів із сучасними і новітніми досягненнями у сфері мистецтва, техніки, сучасних і новітніх проєктних та промислових технологій.
- Гармонійно поєднувати і правильно використовувати різні методи навчання, використовувати сучасні технічні засоби, розвиваючий дидактичний матеріал на паперових та електронних носіях.
- Поєднувати індивідуальне навчання з формами колективної роботи.

3. Підготовка до уроків (занять) за видами методичної діяльності вчителя

Етапи підготовки уроків (занять) за видами методичної діяльності вчителя трудового навчання у 5-9 класах, технології у 10-11 класах подаємо у табл. 1.

Таблиця 1

Поетапна підготовка вчителя до уроків (занять) за видами діяльності вчителя

№ з/п	Види діяльності вчителя	Навчально-методичне забезпечення для виду діяльності вчителя
1	Формулювання теми уроку (заняття)	Календарно-тематичне планування
2	Формулювання навчальної, розвиваючої, виховної мети уроку (заняття)	Програма з трудового навчання. Методика викладання предмету, методичні рекомендації.
3	Підбір навчального, розвивального, виховного матеріалу до теми	Програма, підручник, методичні рекомендації, довідкові, енциклопедичні матеріали
4	Визначення структури обраного типу уроку (заняття)	Методика викладання предмету. Методичні рекомендації
5	Визначення прийомів і методів для всіх етапів уроку, заняття	Методика викладання предмету. Методичні рекомендації для проведення уроків (занять).
6	Підготовка дидактичних засобів і матеріалів	Методика викладання предмету. Методичні рекомендації для проведення уроків, занять. Практикум роботи в майстернях.
7	Визначення форми контролю і оцінки знань, умінь, навичок, компетентностей	Методика викладання предмету. Методичні рекомендації для проведення уроків (занять)
8	Планування розподілу часу, необхідного для проходження всіх етапів уроку (заняття)	Методика викладання предмету. Методичні рекомендації для проведення уроків (занять)
9	Складання плану-конспекту уроку, заняття	Програма, підручник, Методика викладання предмету. Методичні рекомендації для проведення уроків (занять)
10	Перевірка готовності документації вчителя для проведення уроку (заняття)	Календарно-тематичне планування, Методика викладання предмету. Методичні рекомендації для проведення уроків (занять). План-конспекти уроків (занять).

4. Методичні поради для розробки уроку (заняття) з трудового навчання у 5-9 класах, технології у 10-11 класах

- *Тема уроку, заняття.* Переноситься із затвердженого календарно-тематичного плану.
- *Тип уроку, заняття.* Визначається у відповідності до мети уроку (заняття).
- *Мета уроку (заняття).* Метою є мисленнєве уявлення кінцевого результату навчально-пізнавальної діяльності учнів. Вона визначається загальною спрямованістю змісту уроку (заняття) на всебічне формування і розвиток особистості учня в процесі пізнавальної та предметно-перетворювальної діяльності учнів. Плануючи урок (заняття), вчитель повинен добре уявляти і чітко формулювати його мету, яку слід конкретизувати у завданнях. Чітке визначення і формулювання мети та завдань уроку концентрує увагу та зусилля вчителя на досягнення конкретних результатів з оволодіння знаннями, формуванням умінь, набуття навичок та компетентностей.
- *Мета уроку (заняття).* Метою є мисленнєве уявлення кінцевого результату навчально-пізнавальної діяльності учнів. Вона визначається загальною спрямованістю змісту уроку (заняття) на всебічне формування і розвиток особистості учня в процесі пізнавальної та предметно-перетворювальної діяльності учнів. Плануючи урок (заняття), вчитель повинен добре уявляти і чітко формулювати його мету, яку слід конкретизувати у завданнях. Чітке визначення і формулювання мети та завдань уроку концентрує увагу та зусилля вчителя на досягнення конкретних результатів з оволодіння знаннями, формуванням умінь, набуття навичок та компетентностей.
- Повідомлення учням мети та завдань уроку, заняття створює ситуацію протиріччя між знанням і незнанням, стимулює їх навчально-пізнавальну діяльність і сприяє формуванню пізнавальних потреб, інтересів і мотивів.
- Під час визначення та формулювання навчальних завдань слід зазначити ті наукові знання, спеціальні і навчально-пізнавальні уміння, навички, компетентності, якими повинен оволодіти учень на уроці (занятті).
- Виходячи із змісту навчального матеріалу та організації його засвоєння учнями, плануються завдання уроку (заняття) з формування пізнавальних процесів (сприйняття, уваги, мислення, пам'яті, уяви), емоційної та вольової сфер особистості, рухової активності, творчих здібностей учнів. Завдання уроку (заняття) формуються виходячи із тих світоглядних, морально-естетичних, санітарно-гігієнічних ідей, які знаходяться в змісті навчального матеріалу уроку (заняття). Виховуючий характер має не тільки зміст навчального матеріалу, який вивчається на уроці (заняття), але і сам процес організації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Організована відповідним чином навчально-пізнавальна діяльність та предметно-розвивальне середовище вимагає від учнів виконання певних вимог і правил, способів поведінки і діяльності, що сприяє формуванню у них позитивного відношення до навчання, однокласників і вчителя; вихованню таких якостей особистості як старанність, послідовність, уважність, акуратність, зібраність, наполегливість, організованість, ретельність, відповідальність та ін. Тому під час визначення виховних завдань необхідно продумати, як організувати навчально-виховну діяльність, щоб вона сприяла вихованню цих якостей.

5. Структури основних типів уроків (занять) з трудового навчання 5-9 класах, технології у 10-11 класах

<p style="text-align: center;">Засвоєння нових знань, формування вмінь і навичок</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Актуалізація опорних знань і практичного досвіду учнів (попередні вправи). 2.Мотивація навчальної діяльності учнів і повідомлення теми, мети і завдань уроку (заняття). 3.Вивчення нового матеріалу (початкові вправи). 4.Первинне засвоєння здобутих знань (пробні вправи). 5.Застосування учнями знань у дії, у стандартних умовах (тренувальні вправи). 6.Творче перенесення знань, навичок і вмінь у нові або змінені умови (творчі вправи). 7.Підсумок уроку (заняття) і повідомлення домашнього завдання.
<p style="text-align: center;">Застосування знань, умінь і навичок</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Актуалізація опорних знань і дій учнів, необхідних для творчого розв'язування поставлених завдань. 2.Аналіз завдання, розкриття способів розв'язання творчих його елементів. 3.Підготовка необхідного обладнання. 4.Самостійне виконання практичної частини роботи. 5.Узагальнення і систематизація знань, вмінь, навичок здобутих учнями на уроці, занятті. 6.Контроль учителя, самоконтроль і взаємоконтроль учнів у процесі виконання завдань. 7.Підсумки уроку (заняття). 8.Повідомлення домашнього завдання
<p style="text-align: center;">Узагальнення та систематизація знань, умінь і навичок</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Мотивація навчальної діяльності учнів. 2.Повідомлення теми, мети завдань і плану уроку (заняття). 3.Узагальнення окремих елементів навчальної проектної та технологічної діяльності. 4.Узагальнення понять і засвоєння відповідної їм системи знань. 5.Засвоєння основних теоретичних положень та практичних порад для навчальної проектної та технологічної діяльності. 6.Підсумки уроку (заняття) повідомлення домашнього завдання.
<p style="text-align: center;">Перевірка знань, умінь, навичок</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Мотивація навчальної діяльності учнів і повідомлення теми та завдань уроку (заняття). 2.Перевірка засвоєння знання учнями фактичного матеріалу і вміння розкривати елементарні зовнішні зв'язки в предметах і явищах. 3.Перевірка знання учнями основних дизайнерських, технічних, технологічних понять. Вміння самостійно пояснювати їх сутність. 4.Перевірка глибини осмислення учнями знань і міри їх узагальнення. 5.Застосування учнями знань у стандартних умовах. 6.Застосування учнями знань у нестандартних умовах. 7.Перевірка безпосередньо з учнями, виконаних практичних робіт та оцінка їх. 8.Підсумки уроку (заняття). 9.Повідомлення домашнього завдання.
<p style="text-align: center;">Комбінований урок</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Актуалізація опорних знань, вмінь, навичок (попередні або підготовчі вправи). 2.Мотивація навчальної діяльності учнів і повідомлення теми, мети та завдань уроку (заняття). 3.Вивчення нового матеріалу, його сприймання, усвідомлення і осмислення (початкові вправи). 4.Первинне застосування набутих знань (пробні вправи). 5.Формування умінь, навичок на запропонованому вчителем матеріалі в не змінених умовах (тренувальні вправи за зразком, інструкцією, завданням). 6.Формування узагальнених умінь на основі застосування знань і навичок у нестандартній ситуації (творчі вправи). 7.Самостійна робота на творче застосування знань, навичок і вмінь. 8.Перевірка результатів виконаних завдань. 9.Підсумки уроку (заняття). 10.Домашнє завдання.

6. Зразки структури оформлення план-конспекту уроку (заняття)

Варіант 1. Для занять з трудового навчання у 5-6 класах (2 години на тиждень)

**Варіант 2. Для уроків з трудового навчання у 7-9, технології у 10-11 класах
(1 година на тиждень)**

**Варіант 3. Для уроків (занять) з технології у 10-11 класах, профільне навчання
(5 годин на тиждень)**

7. Підготовка вчителя трудового навчання (технології) за різними типами уроків (занять) з трудового навчання у 5-9 класах, технології у 10-11 класах

Засвоєння нових знань, формування вмінь і навичок. Застосування знань, умінь і навичок
Узагальнення та систематизація знань, умінь і навичок. Перевірка знань, умінь, навичок
Комбінований урок

Структура комбінованого уроку	
1.Актуалізація опорних знань, навичок і вмінь (попередні або підготовчі вправи). 2.Мотивація навчальної діяльності учнів і повідомлення теми, мети та завдань уроку, заняття. 3.Вивчення нового матеріалу (правила, закон), його сприймання, усвідомлення і осмислення (вступні вправи). 4.Первинне застосування набутих знань (пробні вправи). 5.Формування навичок (умінь) на запропонованому вчителем навчальному матеріалі в незмінених умовах (тренувальні вправи за зразком, інструкцією, завданням). 6.Формування узагальнених умінь на основі застосування знань і навичок у нестандартній ситуації (творчі вправи). 7.Самостійна робота на творче застосування знань, навичок і вмінь, перевірка результатів виконаних навчальних завдань. 8.Підсумки уроку, заняття. 9.Домашнє завдання.	
Види діяльності вчителя під час розробки етапів уроку (заняття)	
Етапи уроку, заняття	Види діяльності учителя
Визначення мети уроку, заняття	Сформувати уявлення про ...; знання про ...; учити встановлювати зв'язки між ...; розвивати вміння виділяти головне; працювати з навчальною і додатковою літературою; учити застосовувати знання для формування умінь ... та пояснювати результати застосування
<i>Актуалізація опорних знань, мотивація навч. діяльності (8-10 хв. уроку; 16-20 хв. зан.)</i>	Повідомлення мети і завдань уроку, заняття; перевірка сформованості знань основних понять, законів, закономірностей з попередніх тем, які необхідні для вивчення нового матеріалу (попередні або підготовчі навчальні завдання); створення готовності учнів для участі в навчальному процесі – мотивація їх діяльності
<i>Основна частина (20-22 хв. уроку; 40-45 хв. заняття)</i>	Пояснення фактичного матеріалу; первинне застосування нових знань (тренувальні вправи); самостійна робота на використанні знань з нової теми; перевірка результатів виконання роботи; аналіз та корекція помилок
<i>Узагальнення, систематизація знань. Домашнє завдання (8-10 хв. уроку; 16-20 хв. заняття)</i>	Підбиття підсумків роботи на уроці, занятті; Домашнє завдання: що треба вивчити, про що мати уявлення, для бажаючих – творчі, проблемні завдання для поглибленого вивчення

8. Відмінності та особливості професійного і навчального проектування

Етапи професійного проектування виробів, їх зміст	Послідовність операцій у навчальному проектуванні
1. Формулювання задуму	
<p>Одержання та уточнення умови завдання від замовника. Цей та інші етапи характеризуються загальною роботою фахівців і економістів, технологів, дизайнерів, інженерів-конструкторів. В уяві конструктора формуються чіткі уявлення про загальний технічний напрямок конструювання, додаткові технічні вимоги, призначення та умови експлуатації пристрою.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомлення з призначенням виробу та вимогами до нього. 2. Аналіз конструкції. Порівняння з будовою вже існуючих аналогів. 3. Вибір варіанта нової конструкції виробу, яку потрібно удосконалити.
2. Графічний проект	
<p>Конструктор проводить попередні розрахунки, виконує ескізні варіанти основних частин, загальну компоновку пристрою та вибирає найбільш вдалі варіанти графічних проектних пропозицій. Проведена робота реалізує технічні вимоги в ескізний вигляд, що дозволяє досягти більш-менш чіткого уявлення про зв'язки між окремими частинами та уявити об'єкт проектування в цілому.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вибір масштабу макету, моделі. 2. Визначення розмірів деталей у трьох проекціях креслення. 3. Копіювання, ескізування, розробка креслень деталей (із типами з'єднань)
3. Пошукова конструкція (модель, макет, композиція)	
<p>Проводиться пошук вдалих поєднань частин схеми, виконується креслення загальних виглядів та складальні креслення вузлів пристрою. Як правило, на цьому етапі здійснюється макетування в реальному об'ємі, що дозволяє виявити допущені раніше помилки, оцінити функціональні, технічні, естетичні досягнення.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробка послідовності виготовлення виробу (при необхідності – виготовлення шаблонів, поопераційної карти). 2. Добір матеріалів, з яких будуть виготовлені деталі виробу. 3. Виготовлення пошукового макету, моделі. 4. Вибір виду оздоблення. Колірно-графічне забарвлення.
4. Створення виробничого зразка	
<p>Розробляються робочі креслення деталей і робочі складальні (монтажні) креслення. При цьому встановлюються розміри деталей і їх елементів, розробляється робоче креслення на кожен деталь.</p>	Не створюється

9. Структура навчального проекту для 5-9, 10-11 класів

№ уроку	Назви розділів, тем уроків, практичних робіт	К-сть год	Дат а	Пр имі тка
I. СТАДІЯ. ПРОЕКТУВАННЯ (год).				
	1. Вивчення проектної ситуації та вибір стратегії творчого проектування			
	Пр. р. 1. Розробка пояснювальної записки для навчального проекту. Комплексний виріб (за вибором - індивідуального; колективного навчального проекту)			
	2. Дизайнерське та конструкторське проектування комплексного виробу			
	Пр. р. 2. Дизайнерське та конструкторське проектування комплексних виробів.			
II. СТАДІЯ. ТЕХНОЛОГІЇ (год).				
	3. Проектування технології макетування для виготовлення комплексних виробів.			
	Пр. р. 3. Розробка технології виготовлення макетів комплексних виробів(технологічна карта, маршрутна карта, операційна карта).			
	4. Виготовлення комплексних виробів (год).			
	Пр. р. 4. Підготовка робочих місць для виготовлення комплексних виробів на технологічних машинах (верстатах). Вивчення ПТБ Залік з ПТБ.			
	4.1. Підготовчі технологічні переходи, процеси: вимірювання матеріалів для вибору під заготовки та розмічання на них деталей			
	Пр. р. 5. Вимірювання й розмічання деталей комплексних виробів			
	4.2. Основні технологічні переходи, процеси виготовлення деталей комплексних виробів на технологічних машинах /верстатах/			
	Пр. р. 6. Виготовлення деталей комплексних виробів на технологічних машинах (верстатах)			
	4.3. Додаткові технологічні переходи, процеси(шліфування, полірування, на технологічних машинах (верстатах))			
	Пр. р. 7. Чистова обробка деталей комплексних виробів за розробленою технологією.			
	4.4. Технологічний процес складання, монтажу комплексних виробів з виготовлених деталей			
	Пр. р. 8. З'єднання деталей комплексних виробів. за розробленою технологією			
	4.5. Технологічний процес опорядження та оздоблення комплексних виробів			
	Пр. р. 9. Опорядження та оздоблення виготовлених деталей комплексних виробів	1		
III. СТАДІЯОЦІНЮВАННЯ. ЗАХИСТ. ПРЕЗЕНТАЦІЯ (год).				
	5. Стадія оформлення виконаного навчального проекту. Оцінювання. Підготовка до захисту та презентації.			
	Пр. р. 10. Оформлення навчального проекту. Підготовка навчального проекту до захисту та презентації.			
	6. Захист проекту. Презентація.			
	Пр. р. 11. Захист проекту. Презентація.			